

Sygn. akt I C 365/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2024 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Lidia Grzelak

Protokolant st. sekr. sąd. Marzena Stańczak

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2024 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa S. S.

przeciwko M. B.

o zapłatę po 1680,00 zł miesięcznie

I powództwo oddala;

II przyznaje adw. G. O. wynagrodzenie za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu powoda S. S. w wysokości 3600,00 zł (trzy tysiące sześćset złotych);

III przyznane w pkt II wynagrodzenie nakazuje Skarbowi Państwa wypłacić adw. G. O. z sum budżetowych, koszty pełnomocnika z urzędu powoda przejmując na rachunek Skarbu Państwa;

IV zasądza od powoda S. S. na rzecz pozwanej M. B. kwotę 3600,00 zł (trzy tysiące złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

V koszty procesu w pozostałym zakresie przejmuje na rachunek Skarbu Państwa.

Sędzia Lidia Grzelak

Sygn. akt I C 365/19

UZASADNIENIE

Powód S. S. pozwem z dnia 25 lutego 2019 r. wnosił o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanej M. B. świadczenia w kwocie po 1000,00 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 lutego 2019 r. wywodząc swoje roszczenie z treści art. 897 kc w związku z popadnięciem przez niego jako darczyńcy w niedostatek. Pismem procesowym z dnia 24 maja 2022 r. powód zmodyfikował swoje roszczenie, podwyższając wysokość żądanego świadczenia do kwoty 1680,00 zł miesięcznie począwszy od dnia 1 lutego 2019 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminowi płatności.

Postanowieniem z dnia 15 marca 2019 r. powód S. S. został zwolniony od kosztów sądowych w sprawie. Jednocześnie ustanowiono dla niego pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata wskazanego przez Okręgową Radę Adwokacką w P.. Pełnomocnikiem z urzędu powoda został wyznaczony adw. W. P., a następnie – po jego zwolnieniu – adw. G. O..

Pełnomocnik powoda z urzędu wnosił ponadto o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu oraz przyznanie wynagrodzenia za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu powoda.

Pozwana M. B. wnosila o oddalenie powództwa oraz przyznanie na jej rzecz od powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

S. S. i M. B. są rodzeństwem. Mają jeszcze jedną siostrę S. K.. Ich rodzice nie żyją; zmarli ponad 20 lat temu. Prowadzone przez siebie gospodarstwo rolne położone w O. gmina O. przekazali S. S.. M. B. i S. K. mieszkały poza rodzinnym gospodarstwem (bezsporne).

S. S. wyprzedał inwentarz żywy i martwy z gospodarstwa, zaprzestał prowadzenia gospodarstwa rolnego. Pracował jako robotnik w gospodarstwie (...). Nie płacił składek KRUS. Miał też zadłużenie z tytułu alimentów na rzecz córki, z którą nie utrzymywał kontaktów. W 2008 r. darował siostrze M. B. część gospodarstwa rolnego, którą sprzedała, a środki finansowe uzyskane z jego sprzedaży przeznaczyła na spłatę jego zobowiązań z tytułu zadłużenia w KRUS oraz alimentów (bezsporne).

M. B. opiekowała się bratem, wspierała go w codziennym życiu. Pomogła mu w uzyskaniu prawa do emerytury. Dodatkowo S. S. posiadał dochody z tytułu najmu połowy budynku mieszkalnego (bezsporne).

W dniu 28 listopada 2014 r. S. S. zawarł umowę sprzedaży kolejnej części gospodarstwa rolnego. Ze sprzedaży uzyskano kwotę 148000,00 zł. Otrzymał na rachunek bankowy kwotę 135000,00 zł w dniu 2 grudnia 2014 r. S. S. przelał na rachunek bankowy M. B. tytułem darowizny (bezsporne).

Po otrzymaniu pieniędzy M. B. wymieniała w budynku mieszkalnym S. S. trzy okna i drzwi wejściowe zgodnie z jego dyspozycją. Wykonała również częściowy remont tego budynku. Opiekowała się bratem S. S.. Zapłaciła w 2015 r. kwotę 15600,00 zł za nagrobek na grobie rodziców. W 2015 r. przekazała siostrze S. K. tytułem darowizny kwotę 10500,00 zł (bezsporne).

W 2015 r. zaczęły się nieporozumienia między S. S. a M. B., zaczęło dochodzić awantur. Pod koniec 2015 r. M. B. i S. S. zaprzestali kontaktów. Pomocy w codziennym życiu udzielają S. S. druga siostra S. K. oraz jej córka B. Ł. (bezsporne).

Wyrokiem z dnia 23 października 2017 r. wydanym w sprawie I C 664/16 Sąd Okręgowy w Płocku oddalił powództwo S. S. przeciwko M. B. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli i zapłatę 135000,00 zł. Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2019 r. wydanym w sprawie I ACa 255/18 Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację powoda od powyższego wyroku (akta I C 664/16 Sądu Okręgowego w Płocku).

S. S. od 2016 r. cierpi na chorobę nowotworową; ma też jaskrę. Jego stan zdrowia wymaga kontroli, pobytów w szpitalach i wizyt lekarskich. W sprawach zdrowotnych od końca 2015 r. pomaga mu siostra S. K.. Pomaga mu też w innych sprawach życia codziennego (bezsporne).

S. S. ma objawy zespołu psychoorganicznego, który manifestuje się klinicznie jako otępienie lekkiego stopnia oraz zaburzenia emocji; wymaga częściowej pomocy osób trzecich w czynnościach codziennych, nie jest jednak niezdolny do samodzielnej egzystencji (opinia biegłych sądowych w zakresie psychiatrii K. P. i Psychologii A. Ł. k. 142 – 156).

W dniu 1 marca 2016 r. S. S. zawarł z B. Ł. umowę nieodpłatnego użyczenia części nieruchomości, na której zamieszkuje na czas nieokreślony. W budynku mieszkalnym S. S. zajmuje dwa pomieszczenia: kuchnię i pokój, zaś B. Ł. takie same pomieszczenia położone po przeciwnej stronie przedpokoju. Wspólnie korzystają z przedpokoju, łazienki i piwnicy. Wcześniej w części zajmowanej przez B. Ł. zamieszkiwali lokatorzy, którzy płacili czynsz w wysokości około 150 złotych miesięcznie. B. Ł. zajmuje dodatkowo strych budynku, dwa garaże. Podzielili się również budynkami gospodarczymi. B. Ł. wykonała remont pomieszczeń, które zajmuje, doprowadziła wodę, wykonała centralne ogrzewanie w całym domu oraz ogrodzenie całej posesji. W umowie strony uzgodniły, że S. S. zwróci

jej połowę kosztów doprowadzenia wody, wykonania centralnego ogrzewania, remontu łazienki i przedpokoju oraz ogrodzenia w terminie półtora roku od zawarcia umowy. Koszty remontu wykonanego przez B. Ł. według jej szacunków wyniosły około 60000 złotych. W okresie pandemii B. Ł. z dzieckiem przebywała tam na stałe. Koszty opału na zimę ponosi przede wszystkim S. S., który kupuje węgiel, zaś drewno kupują wspólnie. W kuchni stosowany jest gaz z butli gazowej (umowa k. 316, protokół oględzin wraz ze zdjęciami k. 317 – 345, zdjęcia koperta k. 380, zeznania świadka B. Ł. k. 392 – 394, zeznania powoda S. S. k. 394 - 395).

S. S. ma emeryturę w wysokości około 1500 złotych netto. Nie ma innych źródeł dochodu (bezsporne).

Miesięczne koszty utrzymania S. S. w stosunkach wiejskich odpowiadające jego usprawiedliwionym potrzebom wynoszą w skali miesiąca 1680,00 zł (opinia biegłego sądowego w zakresie rolnictwa mgr inż. A. S. k. 198 – 207).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt sprawy I C 664/16 Sądu Okręgowego w Płocku, zebranych w sprawie dokumentów, w tym dotyczących sytuacji zdrowotnej powoda S. S. oraz umowy użyczenia, oględzin nieruchomości wraz ze zdjęciami, nagrania zachowania powoda przy sklepie, zeznań świadków P. B., R. R., T. S., I. B., S. K. i B. Ł. oraz zeznań powoda S. S. i pozwanej M. B.. Sąd dał im wiarę, stanowią spójną i logiczną całość. Jediną kwestią sporną jest ocena czy powód S. S. nadużywa alkoholu. Sąd nie dokonał ustaleń w tym zakresie, mając na uwadze, że problem ten nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Bezspornym jest, że świadczenie emerytalne powód oddaje siostrze S. K., która reguluje należności z tytułu podatku od nieruchomości, energii elektrycznej, opłaty za wywóz śmieci, robi zakupy spożywcze, chemii gospodarczej, kosmetyków, wykupuje mu leki, finansuje dojazdy na wizyty lekarskie. Z tych względów sąd pominął w trybie art. 235² § 1 pkt 2 i 5 kpc dowód z opinii uzupełniającej biegłych sądowych w zakresie psychiatrii i psychologii na okoliczność ustalenia czy powód prezentuje objawy typowe dla uzależnienia od alkoholu oraz czy wymaga leczenia psychiatrycznego bądź odwykowego jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy oraz zmierzający do przedłużenia postępowania. W ocenie Sądu opinia biegłych sądowych w zakresie psychiatrii i psychologii złożona w niniejszej sprawie jest wystracająca dla rozstrzygnięcia sprawy. Podkreślić należy, że opinia nie ma bezpośredniego związku z rozstrzygnięciem sprawy; ma charakter pomocniczy pozwalający na częściową ocenę zdrowia powoda oraz jego możliwości decyzyjne. Sąd przedmiotową opinię w całości podzielił.

Istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma natomiast opinia biegłego sądowego w zakresie rolnictwa mgr inż. A. S. w zakresie oszacowania wysokości miesięcznych kosztów utrzymania w stosunkach wiejskich odpowiadających usprawiedliwionym potrzebom powoda. W ocenie Sądu, opinia biegłego sądowego w zakresie rolnictwa jest logiczna, spójna i opracowana w sposób fachowy. W związku z tym, Sąd przyjął ustalenia dokonane w tej opinii za własne. Podkreślić należy, że opinia nie ma charakteru wiążącego, a jedynie pomocniczy. Tym niemniej, wnioski zawarte w opinii są należycie uzasadnione. Zlecenie opinii obejmowało szacunkowe, a zatem przybliżone, a nie dokładne ustalenie wysokości kosztów utrzymania zwykłego w stosunkach wiejskich, co – do zasady - nie jest możliwe. Opinia została sporządzona w sposób rzetelny, prawidłowy, wyczerpujący, a nadto zgodnie z postawioną tezą postanowienia dowodowego. Biegły sądowy sporządził opinię, wykorzystując zebrany materiał dowodowy, w tym dokumentację medyczną powoda oraz zeznania świadków, jak również własną wiedzę. Opinia biegłego sądowego stanowi tylko pomoc dla sądu i - jak wielokrotnie było wyjaśniane w orzecznictwie i doktrynie - nie może zastąpić ani ustaleń faktycznych ani decydować o spełnieniu przesłanek prawnych. Zadaniem biegłego zasadniczo nie jest poszukiwanie dowodów i okoliczności mających uzasadnić argumentację stron procesu, lecz dokonanie oceny przedstawionego materiału z perspektywy posiadanej wiedzy naukowej, technicznej lub branżowej i przedstawienie sądowi danych (wniosków) umożliwiających poczynienie właściwych ustaleń faktycznych i właściwą ocenę prawną znaczenia zdarzeń, z których strony wywodzą swoje racje. Opinia biegłego, zgodnie z art. 278 kpc, służy stworzeniu sądowi możliwości prawidłowej oceny materiału procesowego w wypadkach, kiedy ocena ta wymaga wiadomości specjalnych tj. wiedzy wykraczającej poza objętą zakresem wiedzy powszechnej.

Sąd zważył co następuje:

Zgodnie z art. 897 kc, jeżeli po wykonaniu darowizny darczyńca popadnie w niedostatek, obdarowany ma obowiązek, w granicach istniejącego jeszcze wzbogacenia, dostarczać darczyńcy środków, których mu brak do utrzymania

odpowiadającego jego usprawiedliwionym potrzebom albo do wypełnienia ciężących na nim ustawowych obowiązków alimentacyjnych. Obdarowany może jednak zwolnić się od tego obowiązku zwracając darczyńcy wartość wzbogacenia.

W ocenie Sądu, w świetle ustalonego stanu faktycznego, jak też uzasadnienia prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Płocku z dnia 23 października 2017 r. wydanego w sprawie I C 664/16, nie może budzić wątpliwości, że pozwana M. B. w dniu 2 grudnia 2014 r. otrzymała od powoda S. S. darowiznę w kwocie 135000,00 zł. Część otrzymanej darowizny w 2015 r. pozwana M. B. przeznaczyła na wykonanie nagrobka na grobie rodziców, Dokonała również darowizny części tej kwoty na rzecz siostry stron S. K.. Poniosła ponadto koszty remontu budynku mieszkalnego, który zajmuje powód S. S..

Bezspornym jest również, że od końca 2015 r. strony nie utrzymują żadnych kontaktów z uwagi na nieporozumienia związane przede wszystkim z żądaniem powoda S. S. zwrotu przez pozwaną M. B. otrzymanej darowizny.

Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem, popadnięcie darczyńcy w niedostatek po wykonaniu darowizny nie uzasadnia jej odwołania, a jedynie jest źródłem roszczeń alimentacyjnych darczyńcy względem obdarowanego. W wyroku z dnia 30 października 2018 r. wydanym w sprawie I ACa 494/18 Sąd Apelacyjny w Białymstoku podkreślił, że na gruncie art. 897 kc przyjmuje się, że uprawnieniem, jakie przysługuje darczyńcy, który popadł w niedostatek, względem obdarowanego jest roszczenie o dostarczanie środków, których brak mu do utrzymania odpowiadającego jego usprawiedliwionym potrzebom albo do wypełniania ciężących na nim ustawowych obowiązków. Relacje te są określane jako obowiązek alimentacyjny, który powstaje wtedy, gdy darczyńca popadł w niedostatek, zaś zakres świadczeń, do których zobowiązany jest obdarowany wyznacza z jednej strony niedostatek darczyńcy, a z drugiej strony istniejące jeszcze wzbogacenie obdarowanego. Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że niedostatek stanowi usprawiedliwioną przesłankę orzeczenia obowiązku opisanego w art. 897 kc tylko wtedy, gdy jego przyczyną są okoliczności niezależne od woli ubiegającego się o świadczenie od obdarowanego. Zatem roszczenie nie przysługuje darczyńcy jeżeli doprowadził on do swojego niedostatku z winy umyślnej lub wskutek rażącego niedbalstwa. Dokonując zaś oceny stanu niedostatku należy mieć na uwadze sytuację i sposób realizowania swoich potrzeb przez darczyńcę w okresie przed wykonaniem umowy darowizny. Wskazuje się również, że w niedostatku znajduje się osoba, która nie może własnymi siłami zaspokoić swych usprawiedliwionych potrzeb, a w szczególności nie ma niezbędnych ku temu środków, jak również nie może ich uzyskać przy wykorzystaniu swoich możliwości zarobkowych.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy w pierwszej kolejności, że kwota 1680,00 zł której domaga się powód S. S. w stosunku miesięcznym, stanowi oszacowany przez biegłego sądowego w zakresie rolnictwa miesięczny koszt utrzymania powoda w stosunkach wiejskich, przy uwzględnieniu jego stanu zdrowia. Roszczenie z art. 897 kc nie obejmuje pełnych kosztów utrzymania, a jedynie uzupełnienia tych kosztów ponad dochody posiadane przez uprawnionego darczyńcę. Nie jest bowiem celem tego uregulowania umożliwienie darczyńcy czynienie oszczędności czy też ponoszenie kosztów utrzymania wyższych niż przeciętne, a jedynie zwykłe w danych stosunkach życiowych. Z tych względów, co do zasady, można by uznać żądanie powoda S. S. za usprawiedliwione do kwoty 180,00 zł miesięcznie, przy uwzględnieniu, że otrzymuje emeryturę w wysokości około 1500 złotych miesięcznie netto.

Jak wskazano jednak powyżej, stan niedostatku darczyńcy usprawiedliwiający uwzględnienie roszczenia, choćby w części, musi wynikać z przyczyn niezależnych od niego. W niniejszej sprawie sytuacja taka nie ma miejsca. Jak sąd ustalił, powód przed 2016 r. wynajmował część budynku na cele mieszkaniowe i otrzymywał z tego tytułu czynsz w wysokości 150 złotych miesięcznie. Obecnie, na podstawie umowy użyczenia z 2016 r., znacznie większą część budynku mieszkalnego niż najemcy zajmuje siostrzenica powoda B. Ł., która w remont nieruchomości i jej modernizację, jak również ogrodzenie całej działki siedliskowej, zainwestowała kwotę, jak sama oceniła, około 60000 złotych, co do której powód zobowiązał się do zwrotu w połowie. Niewątpliwie, remont i modernizacja podwyższyły standard życia powoda, choć bezpośredni remont nie obejmował części budynku zajmowanej przez niego, jednakże niewątpliwą zaletą jest doprowadzenie wody i centralne ogrzewanie, choć jego koszty ponosi przede wszystkim powód. Z zeznań powoda i świadka B. Ł. nie wynika, aby ponosiła jakiegokolwiek koszty utrzymania nieruchomości, za wyjątkiem połowy kosztów drewna na opał, choć – jak przyznała – spędziła wraz z dzieckiem okres pandemii na tej nieruchomości.

W sytuacji wskazywanej konieczności wymiany bądź naprawy dachu czy też remontu łazienki, niezrozumiałe jest poniesienie wydatków na okazałe ogrodzenie (zdjęcia) tak dużej nieruchomości (działka siedliskowa obejmująca budynki gospodarcze). Zauważyć należy, że powód nie miał wpływu na standard i zakres wykonanych prac, a jedynie zobowiązał się do zwrotu połowy ich wartości bez żadnych ustaleń, choćby przybliżonych co do ich wysokości. Niewątpliwie, obecnie kwota czynszu najmu jedynie za pomieszczenia mieszkalne wynajmowane przez powoda przed 2016 r. byłaby wyższa niż 150 złotych miesięcznie, które płacili najemcy. Prosta analiza rachunkowa wskazuje, że gdyby czynsz wynosił obecnie tylko 200 złotych, to łączne dochody powoda S. S. w skali miesiąca wystarczałyby na pokrycie jego zwykłych kosztów utrzymania. Wskazać należy, że zeznania świadka B. Ł. wskazują na inny cel niniejszego procesu. Przyznała, że nie otrzymała dotychczas od powoda zwrotu kosztów remontu i modernizacji nieruchomości. Zamiarem stron umowy użyczenia był powiem zwrot tych kosztów po oddaniu pieniędzy przez pozwaną M. B.. Skoro powództwo o zwrot przedmiotu darowizny zostało oddalone, to powód wystąpił do sądu o zwrot pieniędzy na innej podstawie. Tym samym uznać należy, że pomimo możliwości uzyskania dochodów dodatkowych we własnym zakresie np. przez zawarcie z B. Ł. umowy najmu a nie umowy użyczenia, bądź przez określenie zasad finansowych dotyczących ponoszenia kosztów utrzymania nieruchomości w czasie trwania użyczenia, powód S. S. własnymi decyzjami zrezygnował z podwyższenia swoich dochodów, co uzasadnia oddalenie powództwa również ponad kwotę osiągniętych przez niego dochodów z tytułu emerytury tj. ponad 1500 złotych miesięcznie.

W związku z powyższym Sąd oddalił powództwo w całości jako niezasadne.

O kosztach procesu Sąd orzekł stosownie do art. 98 kpc, mając na uwadze, że powództwo w całości zostało oddalone; tym samym sąd koszty procesu przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Z uwagi na reprezentowanie powoda przez pełnomocnika z urzędu sąd przyznał adw. G. O. wynagrodzenie w wysokości 3600,00 zł. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu Sąd ustalił od wartości przedmiotu sporu (1680,00 x 12) stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. W ocenie Sądu, zasadnym jest zastosowanie regulacji wynikającej z przepisów tego rozporządzenia. Wprawdzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie SK 78/21 nie odnosi się wprost do stawek wynagrodzenia za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu w sprawach o świadczenie, jednakże w wyroku wskazano, że stawki rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokat z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu. W postanowieniu z dnia 13 września 2023 r. wydanym w sprawie I CSK 4563/22 Sąd Najwyższy podkreślił, podstawą prawną do określenia wprost wysokości kosztów nieopłaconej pomocy prawnej należnych pełnomocnikowi z urzędu powinny być per analogiam przepisy rozporządzenia o stawkach z wyboru. W wyroku z dnia 26 kwietnia 2023 r. wydanym w sprawie II AKa 161/22 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu natomiast wyraził pogląd, który Sąd orzekający w sprawie niniejszej podziela, że brak jest podstaw do podwyższenia kwoty wynikającej z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie o podatek VAT, gdyż w takim przypadku sytuacja obrońcy z urzędu (tu: pełnomocnika z urzędu) byłaby zdecydowanie lepsza niż obrońców (pełnomocników) z wyboru, którzy do świadczonych usług doliczają VAT. Przyznane pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenie w stawkach wynikających z przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie zawiera zatem należy podatek od towarów i usług.

Jednocześnie sąd zasądził od pozwanego S. S. na rzecz pozwanej M. B. kwotę 3600,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, co do zasady bowiem zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.